

Koos van den Bogaard wint ict-Trofee 2010:

'We doen ouders en kinderen tekort'

Vorig najaar ontving Koos van den Bogaard, directeur van het informatiecentrum onderwijs Zoetermeer (ICOZ), de ict-trofee 2010 vanwege zijn grote inzet om dyslectische leerlingen te ondersteunen met ict-software. Sinds jaar en dag houdt hij zich bezig met leerlingenzorg in en buiten het onderwijs. Hoewel hij enige vooruitgang ziet, maakt hij zich toch zorgen. "We doen ouders en kinderen in Nederland nog steeds zwaar tekort, omdat de hulpverlening vaak niet voldoende en op tijd tot stand komt."

Volgens Koos van den Bogaard worden dyslexie en intelligentie vaak ten onrechte aan elkaar gekoppeld. "Leerlingen met dyslexie hebben soms een negatief zelfbeeld, omdat ze door lees- en spellingproblemen een informatie achterstand oplopen. Ict-software helpt om het tempo van de klas wel aan te kunnen en goed op eigen niveau te presteren." Alle scholen in het voortgezet onderwijs in Zoetermeer werken volgens het protocol dyslexie, geven remedial teaching en nemen de nodige maatregelen om dyslectische leerlingen te ondersteunen.

"Ondersteuning met ict-hulpmiddelen is een belangrijk onderdeel in de begeleiding van dyslectische leerlingen. Zoals het gebruik van voorleessoftware bij stude-

rend lezen, waardoor je ziet en hoort wat je leest. Het programma dat wij gebruiken is een fantastisch hulpmiddel, alleen voor veel ouders en scholen niet betaalbaar. Daarom heeft het Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Zoetermeer een aantal netwerklicenties aangeschaft waar alle aangesloten scholen en leerlingen met dyslexie via de server van het ICOZ gebruik van kunnen maken. Het aantal licenties kunnen wij beperken, aangezien leerlingen er niet de hele dag mee werken. Hoewel de kans bestaat dat teveel gebruikers op hetzelfde moment inloggen, is dat nog bijna niet voorgekomen. Elke leerling met dyslexie kan een licentiesleutel krijgen waarmee hij op school en thuis op de server kan inloggen. Sinds de pilot in 2007/2008 zijn inmiddels

120 leerlingen in het scholensamenwerkingsverband aangesloten op de server en maken zij gebruik van voorleessoftware. Voor het gebruik thuis vragen wij een vergoeding."

Marja Dame is secretaresse en regelt onder meer ict-trainingen voor leerlingen. "Aan het begin van het schooljaar krijgen we de verzoeken van scholen binnen om nieuwe leerlingen te trainen in het gebruik van Kurzweil, als ondersteuning in de les of bij het maken van huiswerk. In overleg met de ouders bieden wij de leerlingen een training aan. We delen de leerlingen in op niveau: een groep vmbo- en lwoo-leerlingen en een groep havo- en vwo-leerlingen. Gedurende drie achtereenvolgende weken geeft een externe docent twee ochtenden training. Als blijkt dat een leerling meer training nodig heeft, regelen we voor hem een week later een terugkommiddag. We organiseren de training vier keer per jaar."

Scannen

Van den Bogaard vervolgt: "Zodra de leerlingen beginnen aan de ict-training, ontvangen de ouders een uitnodiging voor een informatieavond. Zij krijgen uitleg over het gebruik van het voorleesprogramma en maken meteen een afspraak om de software te laten installeren op de thuiscomputer. Twee maanden later is er een tweede informatieavond waarop ouders in groepjes aan de slag gaan om het scannen en bewerken van teksten onder de knie te krijgen. Zo kunnen ze hun kind(eren) thuis helpen. Met een aantal ouders heb ik geprobeerd om studieboeken te scannen, maar dat kostte erg veel tijd en vergde veel organisatie. Daarom hebben we een coördinator aangesteld die vrijwilligers aanstuurt om schoolboeken te scannen,

Koos van den Bogaard ging na zijn opleiding tot onderwijzer pedagogiek studeren. Hij stond eerst voor de klas en werd later directeur van een basisschool. Vervolgens koos hij bewust voor een baan in het speciaal voortgezet onderwijs. Hij begon daar als docent, maar zijn belangstelling verschoof richting leerlingenzorg. Zijn functie van zorgcoördinator combineerde hij een aantal jaren met de functie van beleidsmedewerker bij de gemeente Zoetermeer. Hier was zijn opdracht om alle voorzieningen voor zorgleerlingen in kaart te brengen en na te gaan hoeveel leerlingen vroegtijdig school verlaten. Toen in 1997 het regionaal scholensamenwerkingsverband Zoetermeer (Regsam) ontstond, kreeg hij de taak om de leerlingenzorg vanuit een centraal punt te organiseren. Sinds jaar en dag is hij de spil in diverse commissies en projectgroepen en werkzaam als beleidsadviseur en pleitbezorger op gebied van leerlingenzorg.

Toen bij Dion op zijn achtste dyslexie werd vastgesteld, ging hij naar Koos van den Bogaard om extra te oefenen met lezen en spellen.

ICT Thuis

Dion Ambachtsheer is 13 jaar en zit in de eerste klas van het Picasso Lyceum, een school voor gymnasium, atheneum, havo en TOP-mavo in Zoetermeer. Koos van den Bogaard (zie hoofdartikel) gaf enkele jaren geleden remedial teaching aan zijn oudere broer Diëgo, die ernstig dyslectisch is. Toen bij Dion op zijn achtste ook dyslexie werd vastgesteld, ging hij eveneens naar Koos om extra te oefenen met lezen en spellen.

Van Koos kreeg Dion een versie van Sprint Plus (ook een voorleesprogramma) te leen, die hij gebruikte op de basisschool. "Mijn opa heeft mij erg geholpen. Hij scande de boeken voor aardrijkskunde, geschiedenis en kennis van de natuur, zodat ik met mijn laptop en een koptelefoon alle teksten kon laten voorlezen. Dat heeft goed gewerkt. Ik haalde een goede Cito-score in groep 8.

Daarvoor had ik, onder meer op advies van Koos, groep 7 gedoubleerd. Nu zit ik in een speciale klas waar leerlingen de kans krijgen door te stromen naar de tweede klas havo."

Zowel thuis als op school heeft Dion de mogelijkheid om met Kurzweil te werken.

"Thuis is de software op mijn computer geïnstalleerd en kan ik inloggen op de server. Ik gebruik het programma niet vaak, omdat ik het nog niet echt nodig heb. Ik zit in de brugklas en hoef nog geen lange teksten te lezen.

Engelse en Franse woordjes oefen ik met 'Wrts' (<http://www.wrts.nl>) op internet."

Dion moet nog een cursus volgen om goed met het voorleesprogramma te kunnen werken en ook te leren hoe hij pagina's moet scannen en bewerken. "De cursus is vier keer per jaar, dus ik kom wel een keer aan de beurt."

Ict op school

Louis Soonius is leerlingbegeleider en zorgcoördinator op de TOP-mavo en doceert daarnaast aardrijkskunde in het domein mens en maatschappij van het Picasso Lyceum in Zoetermeer. De toevoeging TOP bij mavo staat voor Talenten Ontwikkelen door Prestaties.

"Dyslectische leerlingen werken met vergrote opgaven van toetsen, krijgen extra tijd en vragen hun taaldocenten om naast hun schriftelijke vocabulairetoets ook een mondelinge toets af te nemen. Het cijfer voor de mondelinge toets telt. Verder maken ze op verschillende manieren gebruik van de computer: bijvoorbeeld als tekstverwerker voor schrijfwerk, bij het leren en overhoren van woorden bij de vreemde talen. Of ze werken met het programma Kurzweil en laten zelf gescande teksten of teksten die de school heeft omgezet in een KES-bestand voorlezen."

"Tijdens de testweken krijgen de leerlingen die met het

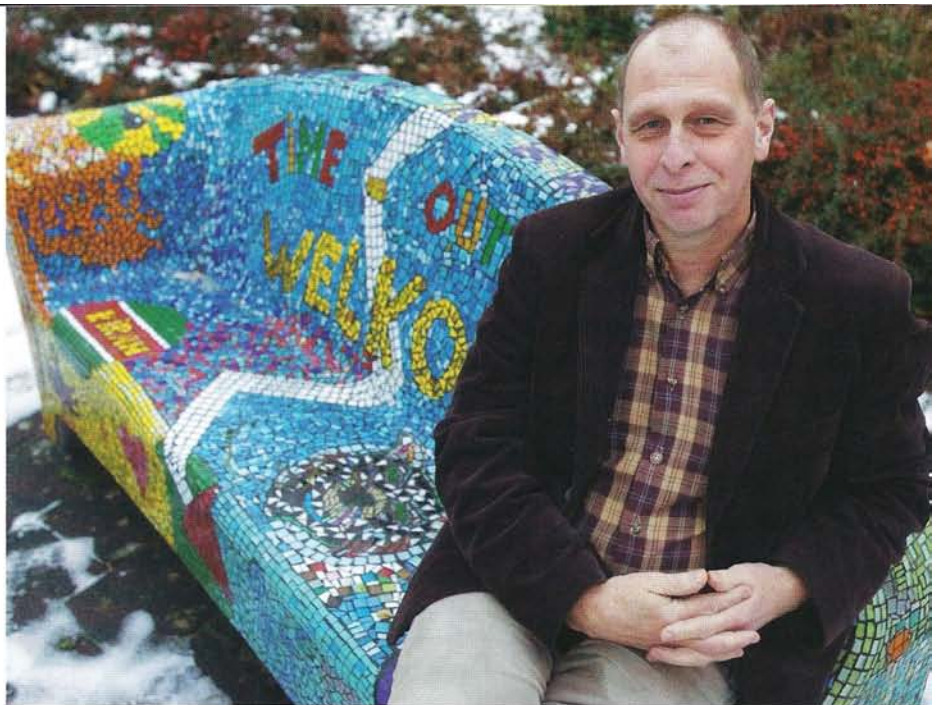
voorleesprogramma werken hun toetsen, inclusief de schoolexamens, op een persoonlijke geheugenstick. Deze stick halen ze op in de mediatheek. In het aparte toetslokaal staat voor hen een laptop klaar met het voorleesprogramma." Na afloop van de toets levert de leerling zijn stick weer in bij de mediathecaris en kan Soonius de toets van de volgende dag erop zetten. "Mijn collega's leveren hun toetsen elektronisch aan. Ik zet ze vervolgens om in een KES-bestand en plaats de bestanden op de stick van de leerling."

De school neemt leerlingen met leerproblemen als dyslexie serieus. "We vinden allemaal dat de resultaten verbeterd zijn door de faciliteiten die we dyslectische leerlingen bieden. Als school zijn we misschien niet uniek in ons aanbod, maar ik durf te zeggen dat we wel uitblinken in de vanzelfsprekendheid waarmee we ermee omgaan."

ondersteuning te geven aan ouders en vragen te beantwoorden van scholen”.

Het dyslexieteam waarin alle scholen vertegenwoordigd zijn, vergadert vier keer per cursusjaar bij het ICOZ. “Alle teamleden zijn enthousiast over de goede resultaten met Kurzweil. Toch zijn sommige collega-docenten nog terughoudend om lesmateriaal op een elektronische wijze samen te stellen. Daarom beginnen we dit voorjaar met een cursus voor docenten om hen te stimuleren het softwareprogramma te gaan gebruiken.”

“Intussen zijn we ook gestart met een pilot voor het basisonderwijs. Leerkrachten en leerlingen van de vijf basisscholen die deelnemen aan de pilot leren het tekst-naar-spraakprogramma te gebruiken in de klas, zodat leerlingen met dyslexie straks de overstap naar het voortgezet onderwijs makkelijker kunnen maken.” ■

Koos van den Bogaard: “Leerlingen met dyslexie hebben soms een negatief zelfbeeld, omdat ze door lees- en spellingproblemen een informatie achterstand oplopen. Ict-software helpt om het tempo van de klas wel aan te kunnen en goed op eigen niveau te presteren”.

ICOZ: een uniek samenwerkingsverband

Koos van den Bogaard is directeur van het ICOZ: het Informatiecentrum Onderwijs Zoetermeer. “Het ICOZ is een uitvoerend orgaan van het samenwerkingsverband van het voortgezet onderwijs in Zoetermeer. In het scholensamenwerkingsverband werken alle scholen voor voortgezet onderwijs, speciaal voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs met elkaar samen onder de naam: Regionaal Samenwerkingsverband VO-SVO Zoetermeer (Regsam). De scholen tellen bij elkaar 8000 leerlingen. Het ICOZ richt zich met name op de leerlingen in het voortgezet onderwijs die extra zorg nodig hebben.”

Sinds twee jaar is het ICOZ gevestigd in een voormalige kleuterschool. Na een ingrijpende verbouwing heeft het een moderne inrichting gekregen. “Als expertisecentrum heeft het ICOZ een aantal functies. We doen bijvoorbeeld alle indicaties voor leerlingen van de basisschool die naar het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) en praktijkonderwijs gaan. Een psycholoog voert de testen uit die voor indicatiestelling nodig zijn. Vroeger werden de leerlingen door de scholen zelf getest, wat veel verschillen in testresultaten opleverde. Ook stelde elke school min of meer zijn eigen toelatingseisen. Nu is er sprake van uniformiteit, omdat de criteria

vastliggen en voor alle scholen in heel Nederland gelden. Een nadeel is wel dat de criteria rigide en weinig flexibel zijn. Zo kan een leerling bij wijze van spreken op één honderdste worden afgewezen en komt een kind met een IQ van 91 niet in aanmerking voor lwoo-bekostiging als het geen sociaal-emotionele problemen heeft. Dat vind ik onterecht.” Bij het ICOZ-loket kunnen ouders, leerlingen en professionals terecht met vragen op het grensgebied van onderwijs en zorg. Vragen als: hoe kom ik aan een dyslexieverklaring? Hoe moet ik omgaan met een conflict op school? Hoe komt mijn kind op het speciaal onderwijs? “Wij spelen een bemiddelende rol en beantwoorden vragen die betrekking hebben op het basis- en voortgezet onderwijs. Wij werken samen met twaalf organisaties die verzameld zijn in het Meerpunt: het Zoetermeerse Centrum voor Jeugd en Gezin. Hierdoor hebben we de nodige contacten met organisaties op het gebied van (jeugd) hulpverlening. Hebben we een probleem waar wij niet uitkomen, dan bespreken we dat met de partners van Meerpunt. In een aantal gevallen is de aanpak van problematiek namelijk niet eenduidig, maar vaak een kwestie van en, en, en. Dan moet je als deskundige ook bereid zijn om je eigen competentie aan te laten vullen door anderen en de

samenwerking met andere partijen aan te gaan.”

Time-Out

Het ICOZ heeft ook een Time-Out voorziening voor kinderen die niet meer naar school kunnen, terwijl ze wel leerplichtig zijn. “Er zijn verschillende redenen waarom kinderen hier komen. Bijvoorbeeld vanwege gedragsproblemen, of door een vervelende gezinssituatie waardoor een leerling tijdelijk niet meer te handhaven is op school. Voor een periode van dertien weken kunnen deze kinderen terecht in de Time-Out. Daar krijgen ze begeleiding van een coördinator die met zijn team op zoek gaat naar de oorzaak van de (gedrags) problemen en probeert de verstoorde situatie tussen ouders en kinderen en de school te herstellen.”

“Tenslotte organiseert het ICOZ scholing voor docenten die specifieke begeleiding willen geven aan zorgleerlingen. Er zijn verschillende trainingen mogelijk: Hoe ga je om met ADHD? Hoe begeleid je een leerling met autisme? Hoe zorg je ervoor dat deze leerling niet te veel prikkels krijgt, overzicht houdt en zijn eindexamen haalt? Scholen beschikken over een klein budget dat ze kunnen inzetten voor training of kunnen gebruiken om creatieve oplossingen voor problemen te zoeken.”